UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

XI. De vitris charitati oppositis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

Visual Library

tum fit occultum ad testium inductionem. Nisi fortè corripiens probabiliter judicaret, proximum inde deteriorem reddendum, tunc enim totaliter à correctione cessandum esset.

CAPUT XI.

De vitiis charitati oppositis.

RESOLUTIO I. *Charitati secundum se duo vitia opponuntur, nempe odium Dei, & proximi.*] De utroque agit S. Thomas *2.2. quæst. 34.* per varios articulos, *quorum 1. docet,* Deum duobus modis posse ab homine apprehendi, uno modo secundum seipsum, & sic à nullo posse odio haberi, cùm per essentiam suam sit ipsa bonitas, de cujus ratione est ut ametur: alio modo per effectus quosdam illius, repugnantes inordinatæ voluntati, quales sunt, inflictio pœnæ, & prohibitio peccatorum per legem divinam, & quantum ad hoc, Deum ab aliquibus posse odio haberi.

Art. 2. docet, odium Dei esse gravissimum peccatorum, propter rationem *supra cap. 6. resolut. 1.* allatam. *Notat autem in respons. ad 1.* odium Dei esse maximè peccatum in Spiritum sanctum, quatenus peccatum in Spiritum sanctum dicit aliquod genus speciale peccati, illud nempe quod fit ex certa malitia: tale siquidem peccatū directè videtur opponi summæ bonitati, quæ Spiritui sancto attribui solet. Non tamen computari inter species peccati in Spiritum sanctum, quia generaliter includitur in omni specie peccati in Spiritum sanctum.

Articulo 3. docet, odium proximi esse peccatum, si in eo natura, aut gratia, odio habeatur: quia odium tantum habet de ratione mali, quantùm amor de ratione boni: amor autem debetur proximo secundum id quod à Deo habet, id est, secundùm naturam, & gratiam: quia nimirum hæc bona sunt, adeoque amore digna. Contra verò non debetur amor proximo, secundum id quod habet à seipso, & diabolo,

bolo, scilicet secundum peccatum, & justitiæ defectum, & ideò licet odio habere fratrem, ut peccatorem. Imò ad fratris amorem pertinet, quod velimus bonum ipsius, & quod illius malum odio habeamus,

Nota 1. Duplex esse odium, aliud inimicitiæ, aliud abominationis, quorum prius habet locum, quando alicui volumus malum, ut malum, apprehendendo illud tanquam bonum nostrum, etsi ex eo nullum aliud commodum nobis proveniat. Posterius verò, quando aliquem tanquam nobis noxium aut repugnantem aversamur & longè abesse cupimus. Unde colligi potest, odium abominationis necessariò supponi ab odio inimicitiæ: quia non optamus malum, ut sic, nisi ei à quo voluntatem habemus aversam.

Nota 2. Nunquam licitum esse proximum odisse, odio inimicitiæ: quia velle alicui malum, ut malum, semper inordinatum est, & rectæ rationi repugnans. Neque refert quòd malum proximi, ut tuum bonum reputes: hoc enim non est verum bonum, sed tantum apparens, adeoque inordinatè illud appetis.

Nota 3. Interdum licere aliquem odisse odio abominationis, nempe peccatorem, quatenus peccator est. Quod inde patet quia etsi homo secundum ea quæ à Deo habet, bonus sit, & consequenter amore dignus, si tamen spectetur ut peccator, sub ea ratione malus est, & odio dignus. Unde ait Propheta *Psal. 118.* Iniquos odio habui: imò *Sapient. 14.* Odio sunt Deo impius, & impietas ejus.

Nota 4. Etsi non liceat velle malum proximo, ut illi malum est, non tamen illicitum esse velle ei malum, ex aliquo fine bono: ut si quis ex zelo justitiæ, vel ut alii non pervertantur, optet mortem alicujus facinorosi, vel de ea gaudeat. Imò multi putant licitum esse, ob emolumentum aliquod temporale, optare mortem alicujus, dummodo cum debita mode-

moderatione id fiat; ut si uxor mariti, à quo malè tractatur, mortem ut à Deo infligendam desideret. Quia hoc non tam est velle malum proximi, quàm bonum inde sequuturum; quod non videtur illicitũ. Puto tamen ista esse periculosa in praxi, præsertim cùm ex præcepto charitatis, teneamur vitam proximi præferre nostro temporali commodo: & aliunde innumeri sint qui inter voluntatem efficacem, & inefficacem nesciant distinguere, adeoque via facilè aperiatur homicidiis, quia multi existimabunt, licitum esse procurare mortem parentum, si licet eam velle, & optare.

Art. 4. docet S. Thomas, peccatum quod committitur in proximum, habere rationem peccati, & ex deordinatione peccantis, & ex nocumento illato ei qui offenditur. Et priori modo odium proximi esse majus peccatum, quàm exteriores actus qui fiunt in proximi nocumentum, quia per odium deordinatur voluntas hominis, & malum, si quod est in exterioribus peccatis, quæ contra proximum committuntur, totum est ex interiori odio. Quantum autem ad secundum, pejora esse exteriora peccata, verbi causa, homicidium, adulterium, &c. quam odium.

Articulo 5. docet, odium non esse vitium capitale, quia vitium capitale illud dicitur, ex quo frequentiùs alia vitia oriuntur, at hæc non competit odio, qui cum vitia sint contra naturam rationalem, & in his quæ contra naturam fiunt, id quod est naturale paulatim corrumpatur, hinc primò receditur ab eo, quod est minùs secundum naturam. Id autem quod est maximè & primò naturale homini est, quòd diligat bonum, præcipuè bonum Dei, & proximi. Et ideò odium huic dilectioni oppositum, non est primum in destructione virtutis, quæ fit per vitia, sed ultimum. Hinc autem *artic. 6.* colligit, quod sicut ex delectatione causatur amor, ita ex invidia, quæ est tristitia de bono proximi, generatur odium.

RESOLUTIO II. *Duo sunt vitia opposita gaudio* chari-

charitatis, & quidem quatenus est gaudium de bono divino, opponitur ei acedia, quatenus autem est gaudium de bono proximi, opponitur ei invidia] De acedia agit S. Thomas *2.2. quæst. 35. per 4. articulos*, quorum 1. *docet*, Acediam cùm sit tristitia de bono divino, esse secundum se malam, & secundum effectum: secundum se quidem, quia per se malum est, tristari de vero bono, quale est divinum seu spirituale, secundum effectum vero, quia sic aggravat hominem, ut eum ab opere bono retrahat.

Notat autem ibidem in responsione ad 4. Peccatum semper esse fugiendum, sed impugnationem peccati quandoque esse vincendam fugiendo, quando scilicet continua cogitatio auget peccati incentivum, sicut fit in luxuria; quandoque resistendo, nimirum quando cogitatio perseverans tollit incentivum peccati, proveniens ex levi aliqua apprehensione. Et hoc contingit in acedia, quia quantò magis cogitamus de bonis spiritualibus, tantò magis nobis placentia redduntur; ex quo cessat acedia.

Art. 2. docet, illam tristitiam, qua quis tristatur de bono spirituali, quod est in actibus singularum virtutum, non pertinere ad aliquod vitium speciale, sed ad omnia vitia, quia omne vitium refugit spirituale bonum virtutis oppositæ. Tristari autem de bono divino, de quo charitas gaudet, spectare ad speciale vitium, quod acedia vocatur.

Articulo 3. docet, acediam, cùm repugnet charitati, esse ex genere suo peccatum mortale. *Notat* tamen peccatum ex genere suo mortale, tunc solum esse mortale, quando consummatur in ratione, esse autem veniale ob imperfectionem actus, si solum inchoetur in sensualitate. Unde colligit interdum acediæ motus esse in sola sensualitate, propter repugnantiam carnis ad spiritum: & tunc esse peccatum veniale; quandoque verò pertingere usque ad rationem, quæ consentit in fugam, & horrorem ac detestationem boni divini, carne contra spiritum

omnino

omnino prævalente, & sic acediam esse peccatum mortale.

Notandum autem ex responsione ad 2. Acediam non esse recessum mentalem, à quocunque spirituali bono, sed à bono divino, cui oportet mentem inhærere ex necessitate. Unde si quis tristatur, quia cogitur implere opera consilii, id non est peccatum acediæ, sed si tristetur de eo quod præcepta divina, sine quorum observatione salvari nequit, sint ipsi imposita.

Articulo 4. docet, Acediam meritò numerari inter vitia capitalia; quia cùm sit quædam tristitia, hominem movet ad aliquid agendum, vel ut fugiat tristitiam, vel ut tristitiæ satisfaciat. Unde *in responsione ad 2.* numerat ex Gregorio sex filias acediæ, quarum 1. est desperatio de beatitudine obtinenda. 2. Pusillanimitas circa media ardua, quæ subdunt consiliis. 3. Torpor circa præcepta. 4. Ràcor erga homines ad bonum inducentes. 5. Malitia, seu detestatio ipsorum bonorum spiritualium. 6. Evagatio circa illicita.

De invidia tractat S. Doctor *quæst. 36.* per quatuor articulos, quorum 1. *docet,* invidiam esse tristitiam de bono proximi, quatenus apprehenditur ut malum proprium, non quidem ita ut tristetur de bono alterius, inquantum sibi ex hoc imminet periculum alicujus nocumenti; quia talis tristitia est potiùs timoris effectus, quàm invidia; sed quatenus bonum alterius apprehenditur, ut diminutivum propriæ gloriæ vel excellentiæ. Unde colligit *in responsione ad 1.* ad illos tantum invidiam haberi, quibus homo vult se æquare, vel præferre in gloria; quod non est respectu eorum qui longè excedunt, non enim plebejus vult se æquare Regi, sed per ordinem ad propinquos, & qui multum non distant.

Articulo 2. docet; tristitiam de bonis alterius posse quatuor modis contingere, 1. ut ex iis timetur nocumentum, & sic esse posse sine peccato. 2. Quando aliquis

aliquis tristatur, non quod alter bonum habeat, sed quia ipse caret ; & hoc propriè esse zelum, qui si sit de bonis spiritualibus, laudabilis est, si de temporalibus potest esse cũ peccato, & sine peccato. 3. Quãdo aliquis tristatur de bono alterius, quia eo indignus est, & hoc vocari Nemesim seu indignationem, quæ prohibetur verbis illis *Psalmi 16.* Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem. 4. Quando aliquis tristatur, quòd ab alio in bonis superetur, ex hoc propriè esse invidiam, quæ semper mala est, quia dolet de eo, de quo est gaudendum, scilicet de bono proximi.

Art. 3. duo tradit. 1. Invidiam esse peccatum mortale ex suo genere, quia genus peccati ex objecto cõsideratur, invidia autem secundum rationem sui objecti, repugnat charitati, utriusque enim objectum est bonum proximi, sed per contrarium motum, quatenus charitas gaudet de bono proximi, & invidia de eo tristatur. 2. In quolibet genere peccati mortalis reperiri quosdam motus imperfectos, in sensualitate existentes, qui sunt peccata venialia, sicut in genere adulterii, primi motus concupiscentiæ, & in genere homicidii, primi motus iræ. Et idem dicendum de invidia.

Articulo 4. Statuit, invidiam esse peccatum capitale, quia per eam homo movetur ad aliqua faciẽda. Unde *in responsione ad* 3. sic colligit filias invidiæ. In conatu invidiæ est principium, medium, & finis seu terminus. Principium est, ut aliquis minuat gloriam alterius, vel in occulto, & sic est susurratio, vel manifestè, & sic est detractio. Medium est quia intendens minuere gloriam alterius, aut potest, & sic est exultatio in adversis, aut non potest, & sic est afflictio in prosperis. Terminus autem est in ipso odio, quia sicut bonum delectans causat amorem, ita tristitia causat odium.

RESOLUTIO III. *Paci opponuntur discordia, quæ est in corde, & contentio quæ est in ore.*] De priori agit S. Do-

S. Doctor *2.2.quæst.37.* duobus articulis, quorum *1.docet*, esse ex genere suo peccatum mortale, discordare per se seu scienter, & ex intentione à bono divino, & à proximi bono, in quo quis debet consentire: quia talis discordia repugnat concordiæ, quæ est effectus charitatis. Discordare verò per accidens, seu præter intentionem contra bonum divinum, aut proximi, non esse peccatum, ut contingit quando duo intendunt gloriam Dei, vel utilitatem proximi, unus tamē existimat aliquid ad id conducere, & alius oppositū arbitratur: hoc enim non repugnat concordiæ, quæ à charitate procedit, quia illa est unio voluntatum, non opinionum. Unde in *respons. ad 3.* excusat discordiam illam, quæ *Actor. 15.* inter Paulum, & Barnabam contigit, quia fuit per accidens, & non per se, uterque enim intendebat bonum, sed uni videbatur hoc esse bonum, alii aliud, quod ad defectum humanum pertinebat.

Nota 1. Priorem discordiam posse interdum esse dumtaxat venialem, nempe defectu sufficientis deliberationis, aut ob levitatem materiæ. Posteriorem verò posse aliquando esse cum peccato mortali, ut si sit cum errore, circa ea quæ sunt de necessitate salutis, vel cum nimia pertinacia.

Nota 2. Nos posse discordare tripliciter ab aliquo. 1. Quoad mala, & hæc discordia bona est; sicut etiam bonum est & laudabile, malam concordiam dissolvere, juxta illud Christi *Matth.10.* Non veni pacem mittere, sed gladium. 2. Quoad bona quæ non sunt de præcepto, sed tantum de consilio, & hæc discordia per se loquendo non est mala, nec prohibita; ut si quis discordet ab alio, in voluntate audiendi sacrum, extra tempus præcepti. 3. Quoad bona quæ ex præcepto charitatis tenemur procurare, ut si velis impedire, ne extremè indigenti detur eleemosyna.

Articulo 2. Concludit, discordiam esse filiam superbiæ, vel inanis gloriæ, siquidem discordia importat

portat quandam disgregationem voluntatum, in quantum voluntas unius stat in uno, & voluntas alterius stat in altero. Quòd autem voluntas alicujus in proprio sistat, provenit ex hoc, quòd aliquis ea quæ sunt sua, præfert iis quæ sunt aliorum; quod cùm inordinate fiat, pertinet ad superbiam, vel inanem gloriam.

Nota ex responsione ad 1. Discordiam differre à rixa, nam illa consistit in disjunctione motuum voluntatis, quam facit superbia, vel inanis gloria: hæc verò consistit in exteriori opere, & causatur ab ira, quæ movet animum ad nocendum proximo. *Et ex respons. ad 2.* in discordia considerari 1. terminum à quo, id est recessum à voluntate alterius, & quantum ad hoc eam causari ab invidia 2. terminum ad quem, id est, accessum ad id quod est sibi proprium, & sic causari ex vana & inani gloria.

De posteriori tractat S. Doctor *quæst. 38.* per duos articulos, quorum *primo tria docet* de contentione, quæ importat contrarietatem quandam in locutione. 1. Contentionem ut importat impugnationem veritatis, & inordinatum modum, seu cum confidentia clamoris, esse peccatum mortale. 2. Si contentio sumatur prout significat impugnationem falsitatis, cum debito modo acrimoniæ, sic eam esse laudabilem. 3. Si accipiatur contentio, ut dicit impugnationem falsitatis, cum inordinato modo, sic esse posse peccatum veniale, nisi fortè tanta inordinatio fiat in contendendo, quòd ex hoc generetur scandalum aliorum: tunc enim est peccatum mortale.

Nota, triplicem esse generatim impugnationem veritatis, materialem, formalem, & virtualem. Prima habet locum, quando veritas impugnatur disputationis gratia, vel ad rem magis illustrandam, aut ad explorandam eruditionem alterius. Secunda verò tunc contingit, quando aliquis contra cognitam veritatem contendit ex intentione eam oppugnandi, vel

oppositum persuadendi. Tertia duplex est: nam in primis ille censetur virtualiter oppugnare veritatē, qui nullo modo expendens, num quod proponitur verum sit, an falsum, illud tamen impugnare conatur: hoc enim perinde est ac velle propositionē impugnare, etsi vera sit. Eodem modo ille veritatem virtualiter impugnare censetur, qui etsi propositionem contra quem disputat, falsam esse putet, poterat tamen & debebat scire, eam esse veram; qua ratione hæretici virtualiter oppugnant veritatē, quando disputant contra articulos fidei. Licèt autem prima veritatis expugnatio ex se mala non sit, secunda tamen & tertia vix possunt excusari à peccato mortali, quando sunt de rebus ad fidem, aut bonos mores spectantibus, vel etiam ad famam proximi, & alia gravioris momenti, quæ occurrere possunt.

Articulo 2. docet, contentionem, sicut & discordiam, esse filiam inanis gloriæ; quia proprium inanis gloriæ est, propriam excellentiam quærere: sicut autem discordantes aliqui sunt ex hoc, quod stant corde in propriis, ita contendentes sunt aliqui ex hoc, quòd unusquisque verbo, id quod sibi videtur, defendit.

RESOLUTIO IV. *Inter vitia pertinentia ad oppugnationem pacis opposita, schisma numeratur.* De hoc agit S. Thomas *2. 2. quæst. 39.* per quatuor articulos, quorum *1. docet*, schisma esse speciale peccatum, quod intendit se ab unitate Ecclesiæ, quam charitas facit, separare. Ecclesiæ autem unitas in duobus attenditur, scilicet in connexione membrorum Ecclesiæ ad invicem, seu in communicatione, & in ordine omnium membrorum Ecclesiæ ad unum caput, quod est Christus, cujus vicem in Ecclesia gerit summus Pontifex. Et ideò schismatici dicuntur, qui subesse renuunt summo Pontifici, & qui membris Ecclesiæ ei subditis, communicare renuunt.

Notandum autem ex respons. ad 3. hæresim, & schisma distingui secūdum eā, quibus utrumque per se & dire-

directè opponitur. Nam hæresis per se opponitur fidei: schisma autem per se opponitur unitati Ecclesiæ; Et ideò sicut fides, & charitas sunt diversæ virtutes, quamvis quicunque caret fide, careat charitate; ita etiam schisma, & hæresis sunt diversa vitia, quamvis quicunque est hæreticus, sit etiam schismaticus, sed non è converso. Ex quibus collige, aliquem esse posse schismaticum, etsi non sit hæreticus; quia fieri potest ut credat ea omnia quæ nos ex fide credimus, & tamen ex malitia velit se subtrahere ab obedientia summi Pontificis, causando eum non esse legitimè electum; aut nolit communicare cum fidelibus, in participatione sacramentorum, & cultus divini.

Articulo 2. docet, infidelitatem esse peccatum gravius schismate, nam gravitas peccati attenditur secundum genus seu speciem illius, species autem peccati sumitur ex illius objecto, & ideò illud peccatū quod majori bono repugnat, ex suo genere est gravius; sicut peccatum in Deum, quàm peccatum in proximū. At infidelitas est peccatum contra ipsum Deum, secundum quod in se est veritas prima, cui fides innititur: schisma verò est contra Ecclesiasticam unitatē quæ est bonum quoddam participatum, longè minus Deo. Unde manifestum est, peccatum infidelitatis esse ex suo genere gravius, quàm peccatum schismaticis. licèt possit contingere, quod aliquis schismaticus gravius peccet, quàm quidam infidelis; vel propter majorem contemptum, vel propter majus periculum quod inducit, &c.

Articulo 3. tria docet. 1 Potestatem ordinis quam vocat sacramentalem, manere in schismaticis; quia potestas illa confertur per consecrationem, omnes autem consecrationes Ecclesiæ sunt immobiles, manente re quæ consecratur Et ideò talis potestas secundum essentiam remanet in homine qui per consecrationem eam adeptus est, sive in schisma, sive in hæresim labatur. 2. Schismaticos non posse licitè

uti

uti prædicta potestate; quia potestas inferior non debet exire in actum, nisi secundum quod movetur à superiori potestate si tamen ea utantur, effectum valere in administratione sacramentorum, quia, in his homo non operatur, nisi ut instrumentum Dei. 3. Potestatem jurisdictionis, cùm ex simplici injunctione hominis conferatur non adhærere immobiliter; adeoque in hæreticis, & schismaticis non manere. Quare nec possunt validè absolvere, nec excommunicare, nec indulgentias concedere, vel aliquid hujusmodi.

Articulo 4. docet, quia per quæ quis peccat, per ea debet puniri, ideò schismaticos, cùm separent se à communione membrorum Ecclesiæ, convenienter excommunicari; & quia subdi recusant capiti Ecclesiæ, adeoque nolunt per spiritualem potestatem coërceri, congruum esse ut per potestatem spiritualem coërceantur.

RESOLUTIO V. *Bellum etiam numerari solet inter vitia externa operis, paci opposita.*] De hoc agit S. Doctor *2. 2. quæst. 40.* per quatuor articulos, quorum *1. docet*, ut bellum sit justum, tria requiri. 1. Authoritatem Principis bellum indicentis, quia convocare multitudinem ad bellandum, non pertinet ad privatam personam. Deinde privata persona bellum movere nequit, quia potest in judicio superioris jus suum prosequi. 2. causam justam, ut scilicet qui impugnantur, propter aliquam culpam impugnationem mereantur. 3. Intentionem rectam bellantium, qui scilicet vel bonum promovere, vel malum vitare intendant.

Nota 1. Bellum esse duplex, defensivum, & offensivum, & utrumque justè suscipi posse: primum quidem, ut manifestum est, quia ex jure ipso naturæ licet vim vi repellere, seu se & sua armis defendere, contra injustos invasores. Secundum etiam quia bellum offensivum tendit ad vindicandam injuriam acceptam; Respublica autem habet jus armis vindicandi

candi injuriam acceptam, cum sæpe aliter non possit, ab iniquorum invasionibus se incolumem servare. Imò bellum ita susceptum, nihil aliud esse videtur, quàm justa sui defensio contra damna, quæ imposterum inferrentur, si nulla vindicta sumeretur, de injuria jam accepta.

Nota 2. Primam ex conditionibus assignatis à S. Doctore, ut bellum sit justum, debere intelligi de bello offensivo: quod enim purè defensivum est, ab omnibus indici potest: quia quisque à natura jus habet repellendi injurias. Secundam verò sic esse intelligendam, ut etsi causa bellum indicendi justa sit, non tamen liceat bellum aggredi, quando adversarius condignam satisfactionem offert.

Quæres 1. An possit bellum moveri quando causa dubia est, & agitur de re ab alio possessa, *Respondeo negativè*: quia in dubijs melior est conditio possidentis: ita ut si res per sententiam definienda esset, ei adjudicanda foret. Quare non potest alius, qui jus tantum habet dubium & probabile, ei bellum indicere, ut illum à possessione deturbet. *Confirmatur*, quia justè possidens potest suam possessionem defendere, cùm tamen bellum per se loquendo, & secluſa ignorantia ex utraque parte justum esse nequeat: eo quòd non potest eadem virtus dare tibi jus aliquid auferendi, & alteri idem retinendi: quia sic secum ipsa pugnaret. Hinc ergo fit te non posse licitè, in dicto casu, bellum movere.

Nec refert, quòd liceat sequi opinionem probabilem, nam aliud est, quòd habeas jus probabile in rem ab alio possessam, aliud quod sit opinio probabilis, te posse cum tali jure bello possidentem aggredi: etsi enim primum supponatur, non tamen secundum verum est.

Quæres 2. An ut miles licitè possit, & teneatur militare, debeat esse conscius de justitia belli. *Respondeo 1.* Subditos posse, & debere obedire, quando apertè non constat, bellum esse injustum: quia

quia hoc sufficit, ut debeat præsumere de justitia illius.

Respondeo 2. Probabilius esse, etiam extraneos seu non subditos, posse in eo casu militare; quia cùm bellum præsumatur justum, nulla ratio est, cur non possint extranei, dare nomen militiæ. Præsertim quando Princeps, qui bellum aggreditur, est Christianus, & bonæ famæ, quem sufficit moraliter certum esse de belli justitia. *Confirmatur, tum* quia nemo peccati damnat eos, qui in eo casu vendunt arma militibus, cur ergo illicitum erit ad bellum procedere? *Tum* quia ex communi sententia, milites stipendiarii, seu qui recipiunt stipendium à Principe etiam tempore pacis, tenentur præsumere in favorem Principis, bellum indicentis: at non est major ratio de illis, quam de aliis, qui initio belli accipiunt stipendium, ut pugnent pro Principe; quia utrique obligantur militare, & per accidens est ad justitiam belli, respectu ipsorum, quod obligatio sit nova, vel antiqua.

Articulo 2. *docet*, non licere Episcopis & Clericis pugnare, *tum* quia bellica exercitia maximas inquietudines habent, adeoque multum impediunt animi contemplatione divinorum, & laude Dei, & oratione pro populo, quæ pertinent ad officium clericorum: *tum* quia omnes clericorum ordines ordinantur ad altaris ministerium, in quo sub sacramento repræsentatur passio Christi; & ideò non competit eis occidere, vel effundere sanguinem, sed potius debent esse parati, ad propriam sanguinis effusionem pro Christo, ut imitentur opere, quod gerunt ministerio.

Nota, etsi jure Ecclesiastico clericis prohibitum sit bellare, id tamen in variis casibus licitum esse, nempe quando id necessarium est, ad conservationem propriæ vitæ, vel ad defensionem patriæ, vel quando ob paucitatem militum, non potest victoria in bello justo obtineri, nisi etiã clerici arma capessant. Tunc enim Sacerdotes, & Religiosi, ipsique Episcopi possunt

possunt bellare, & exercitum ducere, maximè si imperium Principis, cui subditi sunt, accedat.

Articulo 3. docet, dupliciter posse aliquem falli ex dicto, aut facto alterius, uno modo ex eo quod ei dicitur falsum, vel non servatur promissum; & hoc ait semper esse illicitum, adeoque nunquam licere eo modo hostes fallere. Secundò, quia illius consilium non ei semper declaratur; & talem occultationem ait pertinere ad rationem insidiarum, quibus licitum est uti in bello justo.

Nota, fidem hosti datam servandam esse, nisi coactus dederis, vel postea constet, promissionem factā in grave damnum commune vergere, vel hostis fidē mutuo datam primus violet: promissio enim inter duos inita, alterum non obligat, nisi ex hypothesi quòd alter promissionem impleverit.

Articulo 4. docet, in necessitate licitum esse bellare in die festo, quia observatio festorum non impedit ea, quæ ordinantur ad hominis salutem, etiam corporalem; ergo multò magis est conservanda salus Reipublicæ, per quam innumera mala, & temporalia, & spiritualia impediuntur. Extra necessitatem verò ait, non esse bellum gerendum in die festo, quia festa sunt instituta ad vacandum Deo.

RESOLUTIO VI. *Opponuntur etiam paci rixa, & seditio.*] De priori agit S. Thomas *2.2. qu. 41.* per duos articulos, quorum *1. docet*, rixam quæ importat quādam contradictionem in factis, semper esse peccatū: quia est veluti quoddam privatum bellum, non ex publica authoritate, sed ex inordinata voluntate peractum. Et quidem in eo qui alterum invadit injustè, ait esse peccatum mortale; in eo autem qui se defendit, non esse peccatum, si solo animo repellendi injuriam illatam, & cum debita moderatione se defendat. Esse tamen veniale, si levis metus odii, vel vindictæ se immiscet; mortale verò, quando obfirmato animo in impugnantem insurgit, ad eum occidendum, aut graviter lædendum, si possit.

Quæri hîc potest an duellum aliqua ex causa sit licitum. *Respondeo* 1. Non esse licitum, si ineatur ad vanâ ostentationem virium, aut dexteritatis, vel ad oblectationem spectantium, quia finis ille nimis vanus est, ut propterea liceat propriam vitam proximo discrimini objicere.

Respondeo 2. Nec licitum esse duellum ad purgationem criminis. *Ratio est*, quia non modo medium illud est superstitiosum, sed etiam omnino ineptum, ad consequendum ejusmodi finem; cùm sæpe contingat innocentem in duello superari, adeoque reum haberi pro purgato.

Respondeo 3. Non licere etiam duellum, ad vindicandam privatam injuriam, *tum* quia privata vindicta illicita est, *tum* quia duellum non est medium aptum ad hunc finem, cùm non rarò eveniat, ut qui offensus fuit vincatur. Imò publica injuria per duellum vindicari non potest, quia qui injuriam vindicandam suscipit, debet robore & viribus ei præstare, qui puniendus est; adeò ut saltem moraliter, certam victoriæ spem concipere possit. Hoc autem non habet locum in duello, cùm certantes paribus armis utantur, & frequenter ex utraque parte valde dubia sit victoria.

Respondeo 4. Non posse licitè duellum ab aliquo acceptari, ut impediat ne in honore lædatur, quia etsi qui duellum recusat, aliquam honoris jacturam patiatur, apud mundanos malè sensatos; non tamen apud viros cordatos, & virtutis Christianæ studiosos, qui laudi, non probro tribuunt, quod quis nolit Deū offendere. Alias dicendum esset, occasiones patrandi adulteria non esse prætermittendas, cùm hoc etiam à plerisque vitio & dedecori vertatur. Quid, quòd ad singulare certamen vocatus, ignominiam cavet, si respondeat, se quidem duellum non acceptare, quia lege divina, & humana prohibitum est; ne tamen id timori adscribatur, paratum esse justa defensione sibi consulere, si quispiam invaserit. Hoc autem

autem licitum esse omnes docent, cum defensio sit de jure naturæ. Caveat tamen provocatus ne dicat, si ad talem locum, tali die, vel hora veneris, ibi me invenies, hoc enim esset acceptare duellum, ac de loco, & tempore pacisci.

Dices, licet occidere invasorem, quando aliter vitæ consuli nequit : at provocans ad duellum est invasor ad honorem, qui plerumque, præsertim apud nobiles, vita pretiosior est, auferendum: ergo licet eum occidere, & à fortiori licet duellum ab eo oblatum acceptare. *Confirmatur*, nam vir nobilis invasus potest invasorem occidere, etsi alioqui fugiendo saluti suæ consulere posset : quia cùm fuga sit ei ignominiosa, non tenetur hoc medio uti ut periculum evadat. Poterit ergo & duellum oblatum acceptare, cùm sine magno honoris dispendio, illud recusare nequeat.

Respondeo negando minorem, nam invasor ille dicitur, qui nobis, aut rebus nostris vim infert, qui autem provocat te ad duellum, nec tibi, nec tuo honori vim infert, sed tantùm petit consensum tuum, in rem lege divina, & humana prohibitam, quam sine aliquali honoris jactura recusare non potes ; quare etsi invasorem interimere liceat, nõ sequitur acceptationem duelli licitam esse: aliàs æquè dici posset, cum qui te provocat ad ebrietatem, vel ad libidinem tuo honori vim inferre; adeoque te licitè ebrietati, & libidini operam dare; ne apud ebriosos, & libidini deditos malè audias.

Unde ad *confirmationem dicendum est* non esse parem rationem, quia invaso vis infertur, non autem qui provocatur ad duellum. Quòd si supponas provocantem ita comparatum esse ut nisi statim ad pugnam te accingas, tibi mortem illaturus sit, in hoc casu poteris pugnare; at non erit hoc duellum, sed ex parte quidem provocantis invasio, ex parte verò tua, justa & licita defensio propriæ vitæ.

Respondeo 5. Illicitum esse acceptare duellum pro defensione rerum externarum, quando videlicet aliquis me provocat ad singulare certamen, nisi permittam ut mea bona auferat. *Ratio est,* quia æquum non est, ut ex condicto meam, & alterius vitam, pro rebus temporalibus imminenti periculo exponam, cùm aliter possim res meas defendere, nempe vim illatam repellendo, & invasorem, si opus est, occidendo, vel illum coram judice de injuria illata accusando.

Respondeo 6. Interdum in bello licere duellum, inter aliquot privatas personas utriusque factionis publica authoritate susceptum. Nempe si instituatur ea intentione, ut hostes terreantur, videntes adversæ partis milites magno animo, & fœlici successu pugnare. Aut si Princeps meritò timens infœlicem exitum, si pugna inter integros exercitus ineatur, totum belli negotium singulari paucorum certamini prudenter committat. Nam in utroque casu pauci vitam exponunt, pro bono communi totius exercitus, quod juxta rectam rationem videtur licitum.

Articulo 2. docet S. Thomas, rixam magis ex ira, quàm ex odio oriri, quod *probat,* quia rixa importat quandam contradictionem, usque ad facta perveniẽtem, dum unus alterum lædere moliter; dupliciter autem unus alium lædere intendit. 1. Quasi intendẽs absolutè malum ipsius, sive manifestè, sive in occulto, & talis læsio pertinet ad odium, ut patet ex supradictis. 2. Intendens alium lædere eo sciente, & repugnante, quod importatur nomine, rixa. Et hoc propriè pertinet ad iram, quæ est appetitus vindictæ; non enim sufficit irato, quòd latenter noceat ei contra quem irascitur, sed vult quod ipse sentiat, & quod contra voluntatem suam aliquid patiatur in vindictam ejus quod fecit.

De posteriori agit S. Doctor 2. 2. *quæst. 42.* per duos articulos, quorum 1. *docet,* seditionem esse speciale pecca-

peccatum ab aliis distinctum, quod probat, quia seditio quantùm ad aliquid convenit cum bello, & rixa; & quantum ad aliquid, ab iis differt. Convenit, quia importat quandam contradictionem, differt verò, tum quia bellum, & rixa important actualem impugnationem, ad seditionem autem sufficit præparatio ad impugnationem actualem; tum quia bellum est contra extraneos hostes, quasi multitudinis ad multitudinem, rixa autem est unius ad unum, vel paucorum ad paucos: Seditio verò inter partes unius multitudinis inter se dissidentes. Et quia seditio opponitur speciali bono, nempe unitati, & paci multitudinis, ideo est speciale peccatum.

Articulo 2. docet, seditionem quia opponitur justitiæ, & communi bono, esse ex genere suo peccatum mortale, & tantò gravius, quantò bonum commune, quod impugnatur per seditionem, est majus bono particulari, quod impugnatur per rixam. *Notat* autem peccatum seditionis primariò pertinere ad eos qui seditionem procurant. Secundo verò ad alios, qui eos sequuntur, perturbantes bonum commune.

CAPUT XII.

De scandalo, quod etiam est vitium charitati oppositum.

RESOLUTIO I. *Scandalum est dictum, vel factum minùs rectum, præbens alteri occasionem ruinæ.*] Ita S Doctor *2.2. quæst. 43. art. 1.* quod *probat*, quia quod Græcè scandalū dicitur, nos offensionem, vel ruinam & impactionē pedis possumus dicere. Cōtingit enim quòd quandoq; obex ponitur alicui in via corporali, cui impingens disponitur ad ruinā, & talis obex vocatur scandalum. Et similiter in processu viæ spiritualis, contingit aliquē disponi ad ruinam spiritualē per dictum, vel factum minùs rectum alterius, quod scilicet, aut sit peccatū, aut habeat peccati similitudinem;